

 ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Богдана Хмельницького	Силабус навчальної дисципліни «СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА»			
	Статус дисципліни: навчальна дисципліна вибіркового компонента			
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка			
Спеціальність	013 Початкова освіта			
Освітня програма	«Початкова освіта»			
Ступінь вищої освіти	Бакалавр			
Форма навчання	Денна, заочна			
Курс				
Семестр				
Обсяг дисципліни	Кредити	3	Години	90
Семестровий контроль	Залік			
Викладач	Шпак В.П. , доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти			
Контактна інформація	shpakvalentina64@vu.cdu.edu.ua			
Кафедра	Початкової освіти			
Навчально-науковий інститут / Факультет	ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва			
Мова викладання	українська			
Предмет навчання (Що буде вивчатися)	Основними завданнями вивчення дисципліни « Спеціальна педагогіка » є такі: – ознайомити здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з історією становлення педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами; – поглибити знання теоретичних основ дефектології; – з'ясувати специфіку корекційної діяльності з дітьми, які мають порушення мовлення; – сприяти оволодінню професійними знаннями; – виробляти в здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти уміння і навички успішної самореалізації в майбутній професійній діяльності.			
Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)	Мета курсу полягає в ознайомленні здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із підходами держави і суспільства до організації педагогічної допомоги дітям, які мають порушення мовлення, основними поняттями дефектології, особливостями і закономірностями розвитку різних категорій дітей із психофізичними вадами (глухих, сліпих, розумово відсталих, з порушеннями мовлення, емоційно-вольової сфери, соціальної поведінки,			

	опорно-рухового апарату), комплексним діагностичним обстеженням дітей і комплектуванням навчальних установ для них, а також диференційованими та індивідуальними механізмами і прийомами корекційної допомоги кожній із категорій дітей, головним чином, в умовах інклюзивного навчання.
Програмні результати (Чому можна навчитися)	У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зможуть: ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання. ПР-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами. ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. ПР-18. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі початкової школи.
Компетентності (Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями)	Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.. Загальні компетентності: ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Спеціальні (фахові) компетентності вчителя початкових класів: СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій. СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами. СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

	СК-13. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами. СК-14. Здатність до диференціації, адаптації та модифікації навчального змісту, методів викладання в умовах інклюзивного навчання.
Зміст дисципліни	Модуль 1. Загальні питання спеціальної педагогіки. Тема 1.1. Особи з вадами психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання. Поняття «діти з вадами психофізичного розвитку» та форми їхньої освіти (інституціоналізація, інтеграція, інклюзія). Інклюзивне навчання у світовій освітянській практиці. Загальна характеристика законодавчих основ спеціальної педагогіки. Закон України «Про спеціальну освіту». Предмет і завдання спеціальної педагогіки, її зв'язки зі спеціальною психологією, педіатрією. Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедія, корекційна психопедагогіка, ортопедагогіка). Основні поняття спеціальної педагогіки (дефект, аномальний розвиток, дивергенція біологічного і соціального, дисоціація, корекція, компенсація, абілітація та реабілітація). Значення курсу «Спеціальна педагогіка» у системі підготовки асистента вчителя-логопеда. Тема 1.2. Види розладів психофізичного розвитку та їх причини (загальна характеристика). Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Класифікація дітей із вадами психофізичного розвитку, види онтогенезу. Структура дефекту, його первинні та вторинні ознаки. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання аномальних дітей. Тема 1.3. Комплексна диференційована діагностика відхилень у психофізичному розвитку і його моніторинг. Єдність діагностики і корекції в роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Поняття диференційованої діагностики. Принципи і методи діагностики розладів психофізичного розвитку; значення ранньої діагностики для розвитку та соціалізації дитини. Організація діагностичної роботи в діяльності інклюзивно-ресурсних центрів.

Модуль 2. Психолого-педагогічна характеристика дітей із різними вадами психофізичного розвитку та особливості роботи з ними в умовах інклюзивного навчання

Тема 2.1. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях слуху. Класифікація осіб із вадами слуху та її значення. Основні особливості психічного розвитку та навчально-пізнавальної діяльності глухих і слабочуючих дітей, їхнього спілкування та міжособових стосунків. Особливості застосування методів, прийомів, засобів психологічної допомоги в умовах інклюзивної освіти. Роль логопеда в розвитку слухового сприймання та розвитку мовлення учнів із вадами слуху. Особливості спілкування жестовою мовою. Перспективи соціальної адаптації глухих і слабочуючих дітей.

Тема 2.2. Особливості розвитку, навчання і виховання особистості при глибоких порушеннях зору. Класифікація осіб із порушеннями зору, її значення для освітньої та корекційно-реабілітаційної практики. Особливості інклюзивної освіти сліпих і слабозорих учнів, їх урахування в умовах інклюзивної освіти. Сучасні технічні інформаційно-освітні засоби соціалізації сліпих. Особистісний розвиток спілкування та міжособистісні стосунки сліпих та слабозорих в інклюзивному класі. Психолого-педагогічні правила поводження зрячих із дітьми, які мають глибокі порушення зору. Профорієнтація сліпих і слабозорих учнів, перспективи їхньої соціальної адаптації.

Тема 2.3. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей при порушеннях інтелекту, ЗПР, відхиленнях емоційно-вольової сфери і соціальної поведінки.

Розумово відсталі діти. Поняття, ступені і форми розумової відсталості. Основні психологічні особливості розвитку і навчально-пізнавальної діяльності розумово відсталих учнів (порушення психічних процесів, якостей знань, пізнавальних умінь і навичок, розумової працездатності, самостійності, критичності, мотивації учіння та ін.). Диференційований та індивідуальний підхід до розумово відсталих дітей у процесі інклюзивного навчання. Розумово відстала дитина у групі однолітків. Опора на позитивні якості і переважно збережені можливості дитини в корекційно-виховному процесі. Основні психолого-педагогічні «правила» підходу до розумово відсталих дітей в умовах інклюзивного навчання.

	Діти з затримкою психічного розвитку. Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Типологія ЗПР. Особливості психічних процесів дітей із ЗПР та їх освітньої діяльності. Індивідуальний підхід до дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання. Психолого-педагогічні умови корекції психічного розвитку дітей і перспективи їхньої соціалізації. Діти з відхиленнями емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Види порушень емоційно-вольової сфери. Реактивні стани і конфліктні переживання особистості. Психопатичні форми поведінки. Характерологічні акцентуації. Девіантна поведінка дітей, її біопсихічні та соціальні детермінанти. Адаптивна поведінка дітей. Психічні стани дітей та їх вплив на освітню діяльність, поведінку і формування характеру. Дитячий аутизм. Роль асистента вчителя-логопеда в діагностиці, попередженні та корекції порушень емоційно-вольової сфери і соціальної поведінки. Детермінуюче та корекційне значення групових форм діяльності дітей із вадами емоційно-вольового розвитку і поведінки. Тема 2.4. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей при тяжких вадах мовлення. Класифікація дітей із вадами мовлення, її значення для інклюзивного навчання. Клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих вад (загальна характеристика). Особливості освітньої діяльності дітей із вадами мовлення та їх урахування в інклюзивній освіті. Новітні інформаційні технології навчання осіб із ТПМ. Особливості індивідуального підходу в умовах інклюзивної освіти до дітей із ТПМ та їхній особистісний розвиток в умовах інклюзивного навчання. Ліворукість та особливості мовленнєвого розвитку дитини. Тема 2.5. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей при розладах рухової сфери. Діти з розладами опорно-рухового апарату і моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч. Урахування особливостей порушень моторної сфери в різних видах освітньої діяльності дітей, організації їхнього спілкування та участі інклюзивній освіті. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види та врахування в умовах інклюзивного навчання.	
Розподіл годин	Лекційні: 14 год	4 год
	Практичні/семінарські: 16 год	4 год
	Лабораторні -	

	Самостійна робота: 60 год	82 год
Критерії оцінювання роботи студентів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента під час вивчення дисципліни: Структура усної відповіді під час підсумкового контролю та в ході практичних занять вимагає від кожного студента дотримання таких компонентів: 1) визначення основних понять питання (теми, наукової проблеми): формулювання визначень, базисних категорій і понять; пояснення, тлумачення наведених понять (за необхідності); наведення альтернативних (синонімічних) визначень, якщо такі мають місце; коментар; 2) генезис: звідки увійшло в педагогічну лексику, коли та як виникло вперше; що відомо про першоджерела; як відбувався подальший розвиток; сучасний стан поняття (наукової проблеми); 3) сутність: взаємозв'язок з іншими компонентами системи; аналіз цих зв'язків; закономірності розвитку і функціонування; 4) технологічний аспект використання теоретичного чи прикладного педагогічного знання: переваги та недоліки; значення для передового вітчизняного чи зарубіжного педагогічного досвіду; існуючі та нерозв'язані проблеми; 5) власна оцінка: альтернативні погляди, власне бачення способів розв'язання проблеми; власна оцінка, припущення, їхня обґрунтованість. 90-100 А – «відмінно» – Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта виявляє: високий рівень володіння навчальним матеріалом; самостійність в аналізі й узагальненні опанованого матеріалу; особливі творчі здібності; уміння самостійно здобувати знання, знаходити і опрацьовувати необхідну інформацію; уміння використовувати сформовані загальні та спеціальні компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях; переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності; високий рівень засвоєння практичних умінь і навичок; уміння вільно використовувати набуті знання під час виконання, практичних завдань; уміння висловлювати своє ставлення до обговорюваних проблем, здатний висловити власну думку щодо дискусійних питань, що ґрунтується на глибокому знанні матеріалу з фаху; здатність пов'язувати теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності. 82-89 В – «дуже добре» – Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013	

Початкова освіта виявляє: вільне володіння теоретичним матеріалом; глибоке знання змісту навчальної дисципліни, основних положень наукових джерел і навчальної літератури; уміння вільно використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, висловлювати своє ставлення до обговорюваних проблем; уміння вільно розв'язувати вправи і задачі у стандартних ситуаціях, знання основоположних теорій і фактів, уміння наводити окремі власні приклади і аргументувати певні думки; здатність пов'язувати теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; демонструвати високий рівень засвоєння практичних умінь і навичок; уміння застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатність аналізувати, установлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки; здатність самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких незначна.

75–81 С – «добре» – Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта виявляє: знання змісту освітніх компонентів, основних положень наукових першоджерел і рекомендованої літератури; уміння використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, висловлювати своє ставлення до обговорюваних проблем; здатність пов'язувати теоретичний матеріал, із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; рівень засвоєння практичних умінь і навичок, необхідний для розв'язання теоретичних і практичних завдань; відповідь є переважно логічною, послідовною, обґрунтованою, дає змогу переважно висвітлити основні положення екзаменаційного питання; під час усної відповіді або розв'язання практичних завдань допустив окремі неточності.

68–74 D – «задовільно» – Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта: в основному опанував знаннями змісту більшості освітніх компонентів, орієнтується в наукових першоджерелах і рекомендованій літературі; теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять суттєвого характеру; виявляє вміння в окремих випадках використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, не завжди пов'язує теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; продемонстрував середній рівень засвоєння практичних умінь і навичок, в основному достатній для розв'язання теоретичних і практичних

	завдань; усна відповідь є невпевненою, непереконливою, фрагментарною, непослідовною, що дає змогу в основному висвітлити поставлене запитання; під час відповіді або розв'язання практичних завдань допустив значні неточності. 60–67 Е – «задовільно» – Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта: має часткові знання теоретичного курсу, відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт вивчення; з помилками і неточностями дає визначення понять, формулює закономірності; демонструє практичні навички роботи, які цілісно не сформовані; не виконав частину передбачених програмою завдань або ж вони містять суттєві помилки, які потребують усунення; усні відповіді не точні та недостатньо осмислені. 1–59 F – «незадовільно» – Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта виявляє: часткові знання окремих фрагментів навчального матеріалу з освітніх компонентів; відсутність достатньої орієнтації в наукових першоджерелах і рекомендованій літературі; уміння лише в поодиноких випадках використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань і пов'язувати теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; продемонстрував недостатній рівень засвоєння практичних умінь і навичок; більшість завдань не виконано; відповідь є невпевненою, непереконливою, непослідовною, що не дає змоги висвітлити екзаменаційні питання.
Інформаційне забезпечення (лінк на е-НМЗНД)	Список рекомендованої літератури / Інтернет-ресурси / нормативні документи Основна 1. Максименко Д. С. Як правильно вчити дитину розмовляти. Стимулювання розвитку мовлення дітей. Попередження та корегування мовленнєвих порушень. Постановка мовлення у немовленнєвих дітей. <i>Практична психологія</i>. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 198 с. 2. Основи корекційної педагогіки : навчальна програма / розробник проф. Синьов В.М. Київ : Національний університет імені М. П. Драгоманова, 2006. 16 с. 3. Пахомова Н. Г. Спеціальна педагогіка з історією : навч. посіб. 2-ге вид., випр., переробл. Полтава : АСМІ, 2012. 280 с. 4. Синьов В. М. Теоретико-методологічне підґрунтя корекційної педагогіки. <i>Педагогічна і психологічна науки в Україні</i> : Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у

5 томах. Київ : АПН України, 2007. Т. 3. Психологія, вікова фізіологія, дефектологія. С. 279-285.

5. Шеремет М. Корекційна психопедагогіка. *Сучасне і майбутнє. Освіта*. 2008. № 39–40. С. 6–7.

Додаткова

1. Амеліна Н. Корекційно-розвивальні заняття для молодших школярів, які мають порушення психофізичного розвитку. *Психолог : Додаток до газ. «Шкільн. світ»*. 2005. № 14. С. 18–25.

2. Головань Людмила. Кроки до компенсаторності, реабілітації та інтеграції дітей з особливими потребами. *Дефектолог* (укр. пошта). 2009. № 1. С. 14–17.

3. Гурняк В. Дефектологія чи корекційна педагогіка? *Сільська школа*. 2004. № 44–45. С. 4.

4. Гуцал Л. Корекційна робота з учнями загальноосвітньої школи, які мають зниження слуху. *Початкова школа*. 2003. № 12. С. 58–60.

5. Дегтяренко Т. Стратегія розвитку спеціальної освіти : полемічні міркування. *Дефектологія*. 2010. № 3. С. 40–45.

6. Засенко В. Спеціальна освіта в Україні : реалії та перспективи. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 8–9. С. 3–5.

7. Ковальчук В. В. Ігрова терапія в корекційній роботі. *Психологічна газета*. 2005. № 7. С. 8–21.

8. Колупаєва А. Інноваційні тенденції у здобутті освіти неповносправними. *Імідж сучасного педагога*. 2005. № 6–7. С. 3–4.

9. Колупаєва А. Інтегративні тенденції в спеціальній освіті сучасної України. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 8–9. С. 5–7.

10. Конюшенко Г. С. У пошуках дерева знань. Заняття з використанням передових логопедичних корекційних технологій і методик. *Логопед*. 2020. № 10. С. 20–23.

11. Кукін В. Психологічний супровід дітей в установах компенсаторного типу. Технологія корекційно-реабілітаційної діяльності. *Психолог : Додаток до газ. «Шкільн. світ»*. 2005. № 20. Вкладка.

12. Макарова С. І. Роль корекційно-компенсаторної роботи з дітьми, які мають порушення зору. *Постметодика*. 2015. № 4. С. 45–50.

13. Миргородський В. Спеціальна педагогіка. *Психолог*. 2004. № 35. С. 12–13.

14. Миронова С. Методика корекційної роботи у процесі навчання дітей з вадами інтелекту. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 8–9. С. 41–47.

	15. Оришкевич І. Корекційно-розвивальна програма для дітей із порушенням інтелектуального розвитку. <i>Дефектолог</i>. 2013. № 1. Вкладка. 16. Осипова А. А., Малашинська Л. І. Програма корекційно-розвиваючої роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. <i>Обдарована дитина</i>. 2004. № 10. С. 40–53. 17. П'ята М. Розвиток сенсомоторних умінь у дітей з особливими потребами. <i>Дефектолог</i> (укр. пошта). 2007. № 11. С. 11–12. 18. Рябич І. Зорово-мовні вправи в системі корекційної роботи з дітьми, які мають порушення зору і мови. <i>Дефектолог</i> (укр. пошта). 2007. № 4. С. 21–30. 19. Ряболус Н. Вправи для уроків із корекції вад розвитку. Робота із слабозорими. <i>Дефектолог</i>. 2015. жовт. (№ 10). С. 16–19. 20. Топчій Л. Г. Корекційна програма «Розвиток емоційно-вольової сфери учнів з особливими потребами». Дитина з особливими потребами. <i>Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна робота</i>. 2018. № 6. С. 23–30; № 7. С. 25–31. 21. Характеристика понять «дефектологія», «інклюзія». <i>Директор школи. Шкільний світ</i>. 2017. № 8. С. 64–65. 22. Чеботарьова О. Корекційна спрямованість індивідуального навчання дітей із ДЦП. <i>Дефектологія</i>. 2005. № 2. С. 28–30. 23. Шеремет М. Модернізація системи спеціальної освіти. <i>Імідж сучасного педагога</i>. 2007. № 4. С. 3–4. Інтернет-ресурси 24. Мардахаєв Л. В. Спеціальна педагогіка. URL: https://stud.com.ua/46661/pedagogika/spetsialna_pedagogika 25. Михальчи Е. В. Інклюзивна освіта. URL: https://stud.com.ua/145459/pedagogika/inklyuzivna_osvita 26. Медведєва Е. А. Пізнання світу культури дитиною з обмеженими можливостями здоров'я. URL: https://stud.com.ua/180096/pedagogika/piznannya_svitu_kulturi_ditinoiyu_z_obmezhenimi_mozhlivostyami_zdorovya
Матеріально-технічне забезпечення	Аудиторія теоретичного навчання, SMART Board, наукова література, робоча навчальна програма, презентаційні матеріали; персональний комп'ютер (ноутбук), інші засоби оргтехніки; обладнання для осередків навчання, виховання і розвитку в закладі освіти, розумні пристосування; рекомендації, акти законодавства, посібники та інші матеріали щодо правил безпеки життєдіяльності, санітарних правил і норм в закладах освіти, протиепідемічних правил,

	норм щодо доступності шкільних будівель і споруд, правил запобігання та протидії насильству та булінгу (цькуванню) в закладі освіти, засоби пожежогасіння, аптечка, індивідуальні засоби звукового інформування про небезпеку, тощо
--	---